

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2218-10

meddelad i Stockholm den 16 mars 2011

KLAGANDE
AA

MOTPART
Pensionsmyndigheten
Box 304
301 08 Halmstad

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Stockholms dom den 4 februari 2010 i mål nr 7648-09, se bilaga

SAKEN
Omställningspension

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer länsrättens domslut.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att kammarrättens dom ska upphävas och att hon ska beviljas omställningspension.

Pensionsmyndigheten bestrider bifall till yrkandet.

Dok.Id 102988

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

AA anför bl.a. följande. Hon och hennes make levde tillsammans i 38 år. Maken var dödssjuk när de tvingades hyra en lägenhet på äldreboendet Norrgården där den vård som krävdes gick att få. Hon uppfattade det så att någon måste vara folkbokförd i lägenheten. De hade inga andra avsikter än att bo tillsammans livet ut. I realiteten var de sammanboende på Norrgården. Tiden på äldreboendet gick för henne ut på att göra det tryggt och bra för maken, dvs. att ordna ett så naturligt vardagsliv som möjligt. De åt tillsammans, läste tidningen, löste korsord, höll varandra i hand medan de tittade på TV, slumrade tillsammans, drack kvällskaffe samt firade högtider med barn och barnbarn. Hennes make vistades inte på Norrgården på grund av att de önskade separera utan vistelsen borde kunna jämföras med att någon på grund av sjukdom måste vistas på sjukhus. De hade gemensam ekonomi och var sambeskattade. Hon stod upptagen på alla hyresavier. Lägenheten möblerades med det de tidigare hade haft i huset i Kungsängen. Försäkringen för lägenheten ingick i deras hemförsäkring. Kostnaderna för makens vård bedömdes utifrån bägges inkomster och lånen på huset var skrivna på dem båda. När maken dog var hon tvungen att betala hyra för lägenheten tills kommunen fick en ny hyresgäst.

Pensionsmyndigheten anför bl.a. följande. För att omställningspension ska utgå krävs enligt motiven till bestämmelserna att det förelegat ekonomisk gemenskap mellan makarna och att den ene makens bortgång medfört en väsentligt ändrad ekonomisk situation för den andre. Någon närmare individuell prövning av dessa förhållanden ska dock inte förekomma utan i lagen har föreskrivits att en prövning ska göras om huruvida makarna vid tiden för dödsfallet kan anses ha varit stadigvarande sammanboende. Tillfällig sjukhusvistelse medför inte nödvändigtvis att sammanboendet ska anses ha upphört. Vid sådana fall ska enligt motiven förhållanden som folkbokföring och att någon av makarna uppburit förmån som ensamstående tillmätas betydelse. AA och hennes make har efter hans flytt till det särskilda boendet haft skilda folkbokföringsadresser. BB har uppburit ålderspension med belopp som för ogift pensionstagare efter det att han flyttat till det särskilda boendet. Med hänsyn till orsakerna till makens flytt till det särskilda boendet framstår det inte heller som om makarnas åtskillnad var att anse som annat än permanent. Med beaktande av dessa omständigheter kan en sådan ekonomisk gemenskap som avses i förarbetena till bestämmelserna om omställningspension och som kommit till uttryck genom

kravet på stadigvarande sammanboende inte anses ha förelegat mellan AA och hennes make vid tiden för hans bortgång. Det har således varit riktigt att, såsom Försäkringskassan och kammarrätten har gjort, avslå AAs ansökan om omställningspension.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Enligt 4 kap. 1 § 2 lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har en efterlevande make, som inte har uppnått 65 års ålder och som stadigvarande sammanbodde med sin make vid dennes död, rätt till omställningspension om den efterlevande oavbrutet hade sammanbott med maken under en tid av minst fem år fram till dödsfallet.

Syftet med omställningspensionen, som utgår under en tid av tolv månader från dödsfallet, är att den ska lämna ett tillfälligt bistånd för att den efterlevande mannen eller kvinnan ska kunna komma över de särskilda ekonomiska svårigheter som i regel uppkommer till följd av den förändrade familjesituationen en tid närmast efter dödsfallet (prop. 1987/88:171 s. 101).

Frågan i målet är om AA kan anses ha varit stadigvarande sammanboende med sin make vid hans bortgång, trots att han sex månader tidigare hade flyttat till en lägenhet på ett äldreboende.

Villkoren om att parterna stadigvarande sammanbodde vid tidpunkten för dödsfallet och att sammanboendet varat oavbrutet minst fem år under tiden närmast före dödsfallet bör enligt förarbetena inte ges en allför snäv tolkning (prop. 1987/78:171 s. 194).

Det förhållandet att parterna under en viss tid levt på skilda orter bör enligt förarbetena inte alltid få till följd att sammanlevnaden ska anses ha upphört, utan vikt får läggas vid orsaken till detta. Om till exempel en av parterna till följd av sitt arbete måste vistas längre tider på annan ort men hade kvar sin egentliga bostad hos den andra maken och upprätthöll sammanlevnaden under veckoslut eller under semestrar och andra ledigheter, bör detta inte förta förhållandet dess karaktär av oavbrutet sammanboende i nu förevarande mening. Samma

Mål nr
2218-10

bedömningsgrunder blir enligt förarbetena tillämpliga om endera parten tillfälligtvis tas in på sjukhus eller liknande (prop. 1987/78:171 s. 194).

AA och hennes make gifte sig 1972. De hade levt ihop i 37 år när maken i en ålder av 77 år flyttade till en lägenhet på ett äldreboende. Maken hade tio år tidigare insjuknat och AA hade sedan dess vårdat honom i hemmet, under det sista året med viss hjälp från hemtjänsten. Orsaken till att maken fick flytta till lägenheten var att han var allvarligt sjuk och behövde hjälp under dygnets alla timmar. Han avled endast sex månader senare. Omställningspension är avsedd att utgå under en tid av tolv månader.

Med hänsyn till orsaken till att maken flyttade och då makarna även därefter fortsatte att ha en personlig och ekonomisk gemenskap under den korta tiden fram till makens död anser Högsta förvaltningsdomstolen att AA inte upphört att vara stadigvarande sammanboende med sin make vid hans bortgång. Hon har därför rätt till omställningspension.

Susanne Billum

Marianne Eliason

Peter Kindlund

Henrik Jermsten

Erik Nymansson

Jennie Wenneberg

Föredragande justitiesekreterare

Avd. II

Föredraget 2011-02-23